

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 412/08-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 4. decembra 2008 predbežne prerokoval sťažnosť T. M., R., a M. F., R., zastúpených advokátom JUDr. V. H., R., vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a 4, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 90/2008 z 30. júna 2008 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť T. M. a M. F. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. septembra 2008 doručená sťažnosť T. M., R., a M. F., R. (ďalej len „sťažovatelia“), zastúpených advokátom JUDr. V. H., R., vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a 4, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane

ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 5 Cdo 90/2008 z 30. júna 2008 v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Co 149/07.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia boli odporcami v konaní o vydanie nebytových priestorov na základe návrhu z 24. septembra 2004. Konanie prebiehalo na Okresnom súde Ružomberok (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 5 C 205/2004. Žalobca si v ňom uplatňoval nárok na odovzdanie nebytových priestorov k nerušenému užívaniu podľa podmienok dohodnutých v zmluve o nájme nebytových priestorov uzavretej 21. novembra 2003 medzi navrhovateľom ako nájomcom a právnym predchodcom odporcov ako prenajímateľom. Prvostupňový súd rozsudkom z 21. marca 2005 návrh zamietol, pretože dospel k záveru, že nájomná zmluva je neplatná pre nedostatok náležitostí ustanovených zákonom č. 116/1990 Zb. o nájme a podnájme nebytových priestorov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 116/1990 Zb.“) v spojení s § 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 500/1991 Zb. o pôsobnosti obcí vo veciach nájmu a podnájmu nebytových priestorov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 500/1991 Zb.“). V odvolacom konaní sp. zn. 23 Co 247/05 Krajský súd v Žiline napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil prvostupňovému súdu na ďalšie konanie s odôvodnením, že ten nevykonal vo veci dostatočné dokazovanie, neujasnil si otázku predmetu konania, a preto jeho posúdenie veci bolo predčasné. Opätovné prerokovanie veci na prvostupňovom súde skončilo rozsudkom zo 7. februára 2007, v ktorom súd návrh znova zamietol, a to z dôvodu, že nedošlo k platnému uzatvoreniu nájomnej zmluvy. Po odvolaní navrhovateľa Krajský súd v Žiline v konaní sp. zn. 9 Co 107/2008 rozhodol 10. decembra 2007 rozsudkom tak, že zmenil rozsudok okresného súdu a zaviazal odporcov odovzdať navrhovateľovi nebytové priestory k nerušenému užívaniu podľa podmienok dohodnutých v nájomnej zmluve. Odvolací súd dospel k záveru, že rozsudok prvostupňového súdu sa zakladal na nesprávnom právnom názore a vychádzal zo skutkového zistenia, ktoré nemalo v podstatnej časti oporu vo vykazovanom dokazovaní. Podľa odvolacieho súdu nešlo o nájom nebytových priestorov ale celej nehnuteľnosti, a preto nešlo o nájom v zmysle zákona č. 116/1990 Zb., podľa ktorého prvostupňový súd posudzoval platnosť právneho úkonu. Názor odvolacieho súdu potvrdil rozsudkom z 30. júna 2008 aj najvyšší súd, ktorý v dovolacom konaní sp. zn.

5 Cdo 90/2008 dovolanie odporcov zamietol. Najvyšší súd sa celkom stotožnil so závermi odvolacieho súdu a konštatoval, že v preskúmvanej veci sa nejde o jej nesprávne právne posúdenie v zmysle § 241 ods. 2 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku.

Podľa sťažovateľov najvyšší súd obmedzil ich vlastnícke právo bez primeranej náhrady tým, *„že nespravodlivým a protiústavným rozhodnutím krajského súdu a najvyššieho súdu musí sťažovateľ strpieť právne následky neplatnej nájomnej zmluvy, ktorej výkonom sa podstatne obmedzí jeho právo na výkon vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ktorej súčasťou je nebytový priestor, ktorý je predmetom nájomnej zmluvy“*. K porušeniu vlastníckeho práva podľa nich došlo procesnoprávnymi aj hmotnoprávnymi pochybeniami najvyššieho súdu, v dôsledku ktorých bolo súčasne porušené ich právo na spravodlivý proces.

Základné princípy právneho štátu a základné práva podľa čl. 20 ods. 4 a čl. 48 ods. 2 ústavy porušili najvyšší súd, ako aj odvolací súd podľa sťažovateľov tým, že svojimi rozhodnutiami porušili elementárne princípy aplikácie súdnoprecedenčného práva; pri posudzovaní, či ide o prenájom nebytových priestorov alebo celej nehnuteľnosti, poukázal najvyšší súd na svoje predchádzajúce rozhodnutie, a tým *„bez odôvodnenia aplikovali súdny precedens, ktorý sa skutkovými okolnosťami prípadu zásadne líšil od prejednávaneho prípadu. V prípade, že by sa extenzívnym výkladom aplikoval súdny precedens aj na iné skutkové okolnosti znamenalo by to úplné spochybnenie existencie zákona č. 116/1990 Zb. o nájme a podnájme nebytových priestorov v znení neskorších predpisov a tento zákon bez toho, aby ho Národná rada Slovenskej republiky zrušila alebo Ústavný súd Slovenskej republiky vyhlásil za protiústavný stal by sa právne neúčinným. Tým porušil základné princípy právneho štátu v spojitosti s článkami 20 ods. 4 a 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky porušil aj základné ľudské právo sťažovateľa.“*. Nepostupovali spôsobom, akým sa súdny precedens aplikuje z hľadiska právneho štátu, a tak porušili jeho princípy.

Sťažovatelia ďalej namietajú neprimeraný zásah do zmluvnej voľnosti účastníkov konania, keď odvolací a dovolací súd nerešpektovali ich vôľu uzavrieť zmluvu o nájme

nebytových priestorov a nahradili ju vôľou štátneho orgánu. Aplikovali na skutkové okolnosti prípadu normu, ktorá sa podľa nich aplikovať nemala a nemohla.

Pochybením najvyššieho súdu, ktoré je podľa sťažovateľov v rozpore s čl. 20 ods. 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, je skutočnosť, že odvolací ani dovolací súd svoje rozhodnutia riadne neodôvodnili, neanalyzovali dôkazy vykonané okresným súdom a na odôvodnenie použili len všeobecnú frázu, len vymenovali už vykonané dôkazy bez toho „*aby sa jeden či druhý súd vôbec znížili k hodnoteniam uvedeným v rozsudku prvostupňového súdu, ktorý obsírne odôvodnil prečo je jeho právny názor opačný...*“. Tak tieto súdy naplnili „*všetky Ústavným súdom Slovenskej republiky vymedzené znaky arbitrárnosti a neodôvodnenosti*“. Tým, že nereagovali ani na jeden argument okresného súdu, porušili právo na spravodlivé konanie aj z pohľadu na kontradiktórnosť súdneho konania.

Sťažovatelia preto navrhujú, aby ústavný súd ich sťažnosť prijal na ďalšie konanie a vydal tento nález:

„1. Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudkom č. 5 Cdo 90/2008 zo dňa 30. júna 2008 porušil vlastnícke práva podľa článku 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky článku 1 Dodatkového protokolu č. 1 Dohovoru na ochranu ľudských práv a základných slobôd a práva na spravodlivé súdne konanie podľa článkov 46 ods. 1 a 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky s článku 6 ods. 1 Dohovoru na ochranu ľudských práv a základných slobôd a osobitne v spojení s článkom 1 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v Bratislave č. 5 Cdo 90/2008 a Rozsudok Krajského súdu v Žiline č. 9Co/107/2007, sa zrušuje.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky v Bratislave je povinný uhradiť trovy právneho konania právnemu zástupcovi navrhovateľov v sume: 6352,- Sk (2 úkony podľa § 11 ods. 2 zák. č. 655/2004 Z. z.).“

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Podmienky konania o sťažnostiach sú upravené v ustanoveniach § 20 a § 49 až § 56 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), pričom nesplnenie všeobecnej alebo osobitnej podmienky je dôvodom na odmietnutie sťažnosti podľa § 25 ods. 2 citovaného zákona.

Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde každú sťažnosť predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti sťažovateľa.

Ak ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2, čl. 152 ods. 4 ústavy).

Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutie všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01).

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodiť z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 20 ods. 4 ústavy vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu.

Z vlastníckeho práva vyplýva aj oprávnenie vlastníka vlastným rozhodnutím sa vzdať dočasne užívania svojho vlastníctva a previesť toto oprávnenie na iné osoby.

Vlastník sa tým sám dobrovoľne zaväzuje k obmedzeniu svojho vlastníckeho práva. V posudzovanom prípade sťažovatelia pôvodne dobrovoľne zmluvne previedli na inú osobu právo užívať predmet ich vlastníctva, následne v súdnom konaní žiadali o vyslovenie neplatnosti tohto právneho úkonu z dôvodu nesplnenia náležitosti vyplývajúcej zo zákona č. 116/1990 Zb. v spojení s § 1 zákona č. 500/1991 Zb. v čase platnom ku dňu uzavretia nájomnej zmluvy, ktorým bol súhlas obce, pretože prenajaté priestory mali slúžiť na prevádzkovanie obchodu a služieb. Keďže odvolací aj dovolací súd posúdili, že predmetom nájmu je nehnuteľnosť ako celok, a nie nebytové priestory, posudzovali právny úkon podľa príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorých posúdili nájomnú zmluvu ako platnú a zaviazali sťažovateľov, aby z nej plnili tak, že prenechajú oprávnenie užívať predmet ich vlastníctva inej osobe.

V danom prípade na to, aby bolo možné uvažovať o porušení či obmedzení vlastníckeho práva sťažovateľov, by musel ústavný súd konštatovať porušenie práva podľa čl. 46 ods. 1 a 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd v tejto súvislosti pripomína svoju judikatúru, v ktorej už vyslovil, že slovné spojenie „právo na ochranu“, ktoré je použité aj v čl. 20 ods. 1 ústavy, implikuje v sebe aj potrebu minimálnych garancií procesnej povahy, ktoré sú ustanovené priamo v čl. 20 ods. 1 ústavy a ktorých nedodržanie môže mať za následok jeho porušenie popri porušení základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 a nasl. ústavy (I. ÚS 23/01).

Sťažovatelia považujú rozhodnutia krajského súdu a najvyššieho súdu za arbitrárne a neodôvodnené v rozpore s čl. 20 ods. 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Súčasťou procesných záruk spravodlivého rozhodnutia, resp. minimálnych garancií procesnej povahy je taktiež právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia.

Podľa § 157 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými

úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

V súlade s uvedenými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku je teda povinnosťou všeobecného súdu uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia.

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že jej podstatou v časti namietajúcej porušenie označených práv sťažovateľov rozsudkom najvyššieho súdu je ich nesúhlas s právnym názorom najvyššieho súdu, ktorým sa najvyšší súd vo svojom rozhodovaní riadil. Podľa názoru ústavného súdu skutočnosť, že sa sťažovatelia s právnym názorom najvyššieho súdu nestotožňujú, nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a neznamená ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor najvyššieho súdu svojím vlastným. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam. Po preskúmaní rozhodnutia najvyššieho súdu a odvolacieho súdu ústavný súd usúdil, že v posudzovanom prípade o takéto rozhodnutie nejde, a preto nemá dôvod spochybníť závery najvyššieho súdu.

Odôvodnenie rozhodnutia najvyššieho súdu dalo vyčerpávajúcu odpoveď na skutkovú a právnu podstatu odvolania, ako aj samotnú podstatu sporu o určenie vlastníckeho práva, a preto jeho obsah neosvedčuje okolnosti majúce za následok sťažovateľmi namietané porušenie ich základného práva vlastníť majetok a procesných práv v konaní o ňom.

Ústavný súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou opakovane vyslovil, že ak sťažovateľ v konaní pred ústavným súdom namietol také porušenie základného práva alebo slobody, ktoré podľa okolností prípadu nemohlo nastať, ústavný súd návrh odmietne ako zjavne neopodstatnený (II. ÚS 70/99, III. ÚS 45/03).

Porušením princípov právneho štátu a v spojitosti s čl. 20 ods. 4 a čl. 48 ods. 2 ústavy je podľa sťažovateľov nesprávna aplikácia súdneho precedensu bez ďalšieho dokazovania a na základe tejto skutočnosti aj neprimeraný zásah do zmluvnej voľnosti účastníkov zmluvy o nájme. Dôvody, pre ktoré najvyšší súd v súlade s odvolacím súdom posúdili predmet nájmu ako nehnuteľnosť a na základe tohto posúdenia aplikovali právne normy regulujúce nájom nehnuteľností v zmysle Občianskeho zákonníka, vychádzali z ich posúdenia listinných dôkazov uvedených v odôvodnení rozhodnutí. Najvyšší súd svoje rozhodnutie síce podoprel svojim predchádzajúcim judikátom, pri svojom rozhodovaní sa však primárne riadil právnymi normami občianskeho práva, a preto v tomto prípade nejde o aplikáciu súdneho precedensu spôsobom, ktorý by nahradzoval rozhodovanie podľa zákona.

Ústavný súd je toho názoru, že v tomto prípade rozhodol najvyšší súd ústavne konformným spôsobom, preto sťažnosť sťažovateľov posúdil ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. decembra 2008